

دیدگاه شاعران و نویسندگان درباره‌ی بزرگان نامدار

عصر ساسانی

(انوشیروان و بزرگمهر)

مؤلف:

ام‌البنین نظری سید محله

کارشناس ارشد ادبیات فارسی

آموزش و پرورش استان مازندران

سرشناسه	:	نظری سیدمحلّه، ام‌البین، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	:	دیدگاه شاعران و نویسندگان درباره‌ی بزرگان نامدار عصر ساسانی. (انوشیروان و بزرگمهر)
مشخصات نشر	:	ساری: علیم نور، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	:	۱۰۶ص.
شابک	:	978-600-7341-60-5
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبای مختصر
یادداشت	:	فهرست‌نویسی کامل این اثر در نشانی http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
یادداشت	:	کتابنامه.
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۸۴۰۹۹۹۸

شناسنامه کتاب

- ◀ نام کتاب: دیدگاه شاعران و نویسندگان درباره‌ی بزرگان نامدار عصر ساسانی (انوشیروان و بزرگمهر)
- ◀ مؤلف: ام‌البین نظری سیدمحلّه
- ◀ تایپ، امور رایانه و صفحه‌آرایی: سید جلال میریان
- ◀ طرح روی جلد: شهربانو فرخی
- ◀ ویراستار: مونس نظری سیدمحلّه
- ◀ تیراژ: ۵۰۰ نسخه.
- ◀ ناشر: علیم نور
- ◀ چاپ و صحافی: پیشگام
- ◀ نوبت چاپ: ۱۳۹۴
- ◀ قیمت: ۱۴۰۰۰ ریال

کلیه‌ی حقوق اعم از چاپ، تکثیر، نسخه‌برداری و ترجمه برای ناشر محفوظ است.

(نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است)

مرکز پخش: مازندران - ساری - بلوار دانشگاه - پایین‌تر از حوزه هنری - کوچه گل نرگس - جنب چاپ

مازند گستر - انتشارات علیم نور. ۰۹۱۱۲۵۵۹۸۴۴

شابک: ۵-۶۰-۷۳۴۱-۶۰۰-۹۷۸ ISBN: 978-600-7341-60-5

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۲.....	پیشگفتار
۱۵.....	سخن ناشر
بخش اول ساسانیان از آغاز تا پایان (انوشیروان و بزرگمهر)	
۲۰.....	مقدمه
۲۲.....	اهداف
۲۲.....	سوالات
۲۲.....	فرضیه ها
۲۳.....	گفتار اول
۲۳.....	چگونگی تشکیل دولت ساسانی
۲۵.....	پیشرفت های کلی تمدن ساسانی
۲۶.....	مبدع نهضت تجددخواهی
۲۶.....	تأثیر روش حکومت ساسانیان بر جهان
۲۷.....	مهمترین مرکز علمی ساسانیان
۲۸.....	ویژگی های شخصیتی و آداب و رسوم ایرانیان باستان
۲۹.....	توجه جدی ایرانیان به نقش پایگاه اجتماعی زنان
۲۹.....	درباره چگونگی تحصیل فرزندان
۳۰.....	اهمیت راستی و درستی در میان ایرانیان باستان

۳۱	زندگینامه انوشیروان
۳۲	پادشاهی خسرو انوشیروان
۳۳	سرکوب مزدکیان و اعتلاء آیین زرتشت
۳۴	سیاست انوشیروان نسبت به مسیحیان
۳۴	قتل عام مزدکیان توسط انوشیروان
۳۵	کسری و انوشزاد
۳۶	کسری و بزرگمهر
۳۷	وقایع مهم زمان سلطنت خسرو انوشیروان
۳۹	کارهای برجسته انوشیروان
۳۹	اصلاحات انوشیروان در زمان ساهنشاهی او
۴۰	سیاست بیرونی
۴۱	خدمات انوشیروان به فرهنگ و تمدن ایران
۴۲	سوال انوشیروان درباره اختراع نرد
۴۲	اصلاحات داخلی
۴۴	اصلاحات در تربیت وصول مالیات
۴۴	تقسیمات کشوری خسرو انوشیروان
۴۵	اصلاحات مالی
۴۵	نظام اجتماعی در ایران و طبقه دهقان
۴۶	نصایح منسوب به خسرو اول انوشیروان
۴۷	تولد بوذرجمهر
۴۸	گرفتن کتاب جاماسب و آگاهی از طلسمات

- ۴۸..... تصمیم بودر جمهر به گرفتن انتقام پدر از ارغش
- ۴۹..... غیگوی بودر جمهر
- ۴۹..... فرمان ارغش به مخبر برای کشتن بودر جمهر
- ۵۰..... بردن دل و جگر سیاه به جای دل و جگر بودر جمهر
- ۵۰..... مجهول بودن شخصیت بزرگمهر
- ۵۱..... کشتن بزرگمهر به وسیله خسرو پرویز
- ۵۲..... وزیر خردمند و کارداران انوشیروان
- ۵۳..... گفتار دوم
- ۵۳..... دیدگاه مورخان، نویسندگان و مستقدان درباره‌ی انوشیروان
- ۵۳..... نقد پرتوی آملی بر عدالت انوشیروان
- ۵۳..... نقد طبری بر عدالت انوشیروان
- ۵۴..... نقد کریستین سن بر عدالت انوشیروان
- ۵۴..... نقد سعدی بر عدالت انوشیروان
- بخش دوم: انوشیروان و بزرگمهر در ادب فارسی
- ۵۷..... مقدمه
- ۵۸..... انوشیروان در ادب فارسی
- ۵۸..... عدالت انوشیروان
- ۵۹..... انوشیروان و زنجیر عدالت
- ۶۰..... وصیت انوشیروان به عدالت
- ۶۲..... فریاد عدالت‌خواهی از زبان مرغان

۶۵.....	حلم و بردباری انوشیروان
۶۷.....	عفو و بخشش انوشیروان
۶۸.....	توجه به زبردستان و نزدیکیان
۶۹.....	برهیزگاری و راستگویی
۷۰.....	نیکی و پاداش انوشیروان
۷۲.....	مقایسه انوشیروان با دیگران
۷۲.....	خساست محمود سبکتگین و بخشندگی انوشیروان
۷۲.....	توجه به عمران و آبادی و تأمین امنیت جامعه
۷۳.....	انوشیروان و رأی‌زنی با بزرگان
۷۵.....	شیوه کشورداری و ظلم‌سنیزی انوشیروان
۷۶.....	قتل عام مزدکیان توسط انوشیروان و سیاست او
۷۶.....	ترکیبات برخاسته از انوشیروان
۷۶.....	— عدل انوشیروان
۷۷.....	— نوشیروان ثانی
۷۷.....	— خصلت نوشیروان
۷۷.....	بزرگمهر در ادب فارسی
۷۷.....	بزرگمهر و سحر خیزی
۷۸.....	بزرگمهر و اختراع نخته نرد
۷۸.....	بزرگمهر و نامه پادشاه روم
۷۸.....	علت سقوط ساسانیان از زبان بزرگمهر
۷۹.....	محافظه‌کاری بزرگمهر

۷۹	داستان بزرگمهر و کفشگر
۸۱	خردمندی و تدبیر بزرگمهر
۸۲	سنجیده‌گویی بزرگمهر
۸۳	بزرگمهر و برهیز از بیهوده‌گویی
۸۴	زندانی شدن بزرگمهر
۸۶	خواب انوشیروان و تعبیر بزرگمهر
۸۷	عبارات منقول از انوشیروان و بزرگمهر
۸۷	نفس، خطرناکترین دشمن
۸۷	گفتار اندر فضیلت خاموشی
۸۸	حفظ اسرار و رازداری
۸۸	وظایف دوست در مقابل دوست
۸۸	پرده‌پوشی و اجتناب از عیب‌جویی
۸۹	سخن‌چینی
۸۹	در مذمت شوخی
۸۹	نتیجه‌گیری دو بخش
۹۷	Abstract
۹۹	فهرست منابع

و من لم یسکر المخلوق لم یسکر الخالق

بیشگفتار

انوشیروان یکی از بزرگ‌ترین پادشاهان عصر ساسانی بوده که دوران حکومت او دارای مجد و عظمت و شکوه خاصی بود، به همین مناسبت به دوران طلایی معروف شد. بزرگمهر نیز به عنوان وزیر خردمند و حکیم در کنار انوشیروان دوران حکومتی پر فراز و نشیبی را پشت سر گذاشتند تا این که پایه‌های حکومتی خودشان را محکم و استوار ساختند. آن‌چه که از نتایج تحقیق به دست می‌آید این است که این دو شخصیت تاریخی و ادبی، سرچشمه فکری بسیاری از شاعران و نویسندگان و محققان ایرانی و غیرایرانی (عربی) در مسایل تربیتی بودند.

بسیاری از اندرزها، کلمات قصار، لطیفه‌ها و امثال و حکم که جنبه‌ی حکمت عملی و تجربی داشته‌اند پس از اسلام مورد توجه ایرانیان قرار گرفتند و در کتاب‌های اخلاق، ادب و تاریخ به عربی ترجمه شده و بعضی از آن‌ها به فارسی نیز راه یافتند. پندنامه بزرگمهر در طی قرن‌ها بر آثار بیشتر نویسندگان و سرایندگان که در تعلیم و تربیت و تهذیب اخلاق سخن گفتند به طور گسترده اثر نهاد. نشانه‌هایی از این تأثیر را در آثار ارجمندی مانند: مرزبان‌نامه، سیاست‌نامه، گلستان و بوستان سعدی، قابوس‌نامه مشاهده می‌کنیم.

شاعران و نویسندگان همواره دیدگاه مثبتی نسبت به این دو شخصیت داشتند. این کتاب بیانگر آن است. که از دیدگاه شاعران و نویسندگان کسری انوشیروان به عنوان مشهورترین و بزرگ‌ترین پادشاه ساسانی و یکی از تأثیرگذارترین شاهان عدالت‌گری و دادگستری در طول تاریخ بوده است.

بزرگمهر، بزرگ‌ترین، خردمندترین و گرامی‌ترین وزیر و مشاور در امور مملکت‌داری بوده است به همین سبب دوران پادشاهی او به عنوان دوره طلایی امپراطوری ساسانیان شناخته شده است. خسرو انوشیروان و بزرگمهر علاوه بر این که به عنوان بالاترین پایه‌های حکومتی یک سلسله بودند مظهر و نماد انسان کامل و نمونه بارز اخلاق بودند که پندها، نصایح، امثال و حکم آنان در قبال اطرافیان و فرزندان و زیردستان مصداق واقعی شخصیت اخلاقی آنان است.

بدون شک نقش و تأثیر ویژگی‌های شخصیتی انوشیروان و بزرگمهر بر دیگران به ویژه نویسندگان و شاعران و مورخان، تأثیر ژرف و عمیقی داشته است و مؤید این امر تجلی سخنان و بازگویی افکار و اندیشه‌ها و ویژگی‌های رفتاری انوشیروان و بزرگمهر در آثار این بزرگان و نویسندگان و شاعران بعد از آنان است. این کتاب با وجود مطالب زیادی که در آن بیان شده است تنها گوشه‌ای از ویژگی‌های اخلاقی و شخصیتی موضوع مورد بحث (انوشیروان و بزرگمهر) بوده است. موضوعات و بحث‌های مختلفی در مورد انوشیروان و بزرگمهر وجود دارد که امید است در آینده دانشجویان دیگر با تحقیق و پژوهش به طور کامل خصایل و صفات، اندیشه‌ها، افکار انوشیروان و بزرگمهر و جوانب پوشیده‌ی آن را آشکار کنند تا این دو شخصیت بزرگ دوره ساسانی به خوبی برای صاحبان فکر و اندیشه و خرد معرفی گردند.

انجام این اثر با لطف و عنایت خداوند سبحان و تلاش همکاران عزیز، آقای دکتر عسکری ابراهیمی‌جویباری و دکتر عبدالله حکاکیان‌کاشانی اعضای هیات علمی گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری و جناب آقای مهندس علی گل‌افشانی مدیر محترم انتشارات علیم نور که در آماده‌سازی، طبع و انتشار به موقع این کتاب، ما را یاری نمودند میسر گردید. از همه خوانندگان عزیز تقاضا داریم نظرات، پیشنهادات و انتقادات خود را به ما هدیه فرمایند تا در تصحیح نقایص و رفع کاستی‌ها کوشا باشیم.

ام‌البنین نظری سیدمحلّه

کارشناس ارشد ادبیات فارسی

سخن ناشر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ است کَرْتِ فَتَحَى ز فَتَاحِ عَلِيمِ است

در جهان امروز پژوهش و تحقیق، اساس و بنیاد همه پیشرفت‌ها و توسعه امور محسوب می‌شود. به طوری که «توانایی» در گرو «دانایی» است و می‌توان گفت بدون دانایی، توانایی جایگاهی ندارد، چنان‌که حضرت علامه ابوالفضائل حسن‌زاده آملی حفظه الله فرموده است:

منم آن تشنه دانش که گر دانش بود آتش مرا اندر دل آتش همی باشد نشیمن‌ها

انتشارات «علیم نور» از زمان تأسیس و شروع فعالیت خود، همواره تلاش وافری در جهت بسط و توسعه علوم و امور فرهنگی داشته است، به طوری که دستاوردهای متعددی در خصوص نشر امور علمی از خود به جای گذاشت. مؤلف که دارای سابقه تدریس طولانی در مراکز تعلیم و تربیت می‌باشد. کتاب حاضر را با هدف دیدگاه شاعران و نویسندگان درباره‌ی بزرگان نامدار عصر ساسانی (انوشیروان و بزرگمهر) می‌داند.

انتشارات «علیم نور» این افتخار را دارد که در زمینه نشر و توسعه علمی از نظرات ارزشمند مؤلف محترم بهره‌مند گردیده و نیز مقتخر است که کتاب‌های بعدی این مؤلف را به چاپ برساند. امید است استادان، دانش‌پژوهان و صاحب‌نظران، جهت اصلاح بیشتر کتاب حاضر و تدوین دیگر آثار، از ارائه پیشنهادات و نظرات خود به این مرکز دریغ ننمایند».

ان شاء الله

انتشارات علیم نور

